

Narkotinių medžiagų vartojimas / platinimas. Tėvų ir mokyklos atsakomybė

Narkotinės medžiagos – tai gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios piktnaudžiaujantiems žmonėms dėl savo kenksmingo poveikio sukelia sunkų sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį psichine ir fizine priklausomybe. Narkotikų poveikis organizmui priklauso ne tik nuo vartojamos medžiagos rūšies, kiekio, bet ir individualių žmogaus organizmo savybių.

Narkotikų poveikis

Kaip šios medžiagos veikia? Poveikis priklauso nuo:

- narkotiko (jo rūšies, vartojimo būdo, dozės),
- asmens (asmenybės ypatumų, ankstesnės narkotikų vartojimo patirties, fizinės ir psichinės sveiktos, vartojimo motyvų),
- socialinės aplinkos (kur ir su kuo vartojama).

Taigi narkotikų poveikis kiekvienam asmeniui gana individualus, o įvairūs narkotikai veikia labai skirtingai.

Jeį vaikas vartoja narkotines medžiagas

Mokytojų, klasės vadovų vaidmuo:

- Kilus įtarimams, pasidalinti abejonėmis su mokyklos psichologu ar socialiniu pedagogu;
- Surinkti kuo daugiau faktų, nurodančių galimą problemą;
- Savo pastebėjimus ir nuogastavimus išsakyti tėvams taktiškai;
- Priminti tėvams požymius, kurie gali nurodyti, kad jų vaikas vartoja narkotikus:
 - 1) dažnai dingsta iš namų nieko nepaaiškinęs;
 - 2) nepakantus kritikai;
 - 3) dažnai meluoja;
 - 4) dažnai prašo pinigų;
 - 5) per trumpą laiką pasikeičia draugai;
 - 6) padaugėja paslaptinių telefono skambučių;
 - 7) nutolsta emociškai;
 - 8) nemotyvuotai keičiasi nuotaika;
 - 9) praranda ankstesnius interesus;
 - 10) pasikeičia miego režimas;
 - 11) namuose dingsta pinigai, papuošalai ir kiti vertingi daiktai;
 - 12) grįžęs namo atrodo kaip girtas, tačiau alkoholio kvapas neįjuntamas.

Jeį vaikas atvyksta į mokyklą apsvaigęs nuo narkotinių medžiagų:

- pašalinamas iš klasės, tačiau iš mokyklos neišleidžiamas;
- informuojami vaiko tėvai ar globėjai;
- išskviečiamas mokyklos medicinos darbuotojas arba greitoji pagalba;
- jeį vaikas nusižengia viešajai tvarkai – išskviečiamas nepilnamečių reikalų inspektorius arba policija;
- esant būtinybei, apie tai informuojamas mokyklos socialinis pedagogas, psichologas, vadovybė.

Tėvų vaidmuo:

- iš anksto pasiruošti pokalbiui su savo vaiku;
- pateikti faktus ir turėti tvirtą nuostatą, kad netoleruos narkotikų vartojimo;
- neleisti vaikui diktuoti savo sąlygų;
- jeį vaikas neigia, kad turi problemų dėl narkotinių medžiagų vartojimo, pasiūlyti atlikti šlapimo tyrimą (namie arba gydymo įstaigoje);
- siūlyti sudaryti sutartį, kurioje išdėstomi pagrindiniai elgesio reikalavimai, kurių vaikas privalo laikytis; sutartyje numatyti pasekmes, kurios bus neįvykdžius išipareigojimų;
- pagal galimybes izoliuoti nuo draugų, kurie vartoja narkotikus;
- pasirūpinti, kad vaikui svarbūs asmenys išreikštų paramą, motyvuotų vaiką gydytis ir reabilituotis;
- kalbant su vaiku, naudingos informacijos pasisemti iš www.nkd.lt/visuomene;

- dėl vaiko psichikos ir elgesio problemų, vartojant narkotines medžiagas, konsultacijoms ir gydymui kreiptis į psichikos sveikatos centrus ar priklausomybės ligų centrus;
- narkotikais apsinuodijusiam vaikui kviesti greitąją pagalbą arba nuvežti į artimiausią sveikatos priežiūros įstaigą; pagalba vaikams teikiama sveikatos priežiūros įstaigų reanimacijos toksikologijos skyriuose.
-

Bendra tėvų atsakomybė numatyta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnyje: „Tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti.“

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 45 straipsnis. *Vaiko apsauga nuo narkotinių, nuodingųjų, kitų stipriai veikiančių priemonių bei medžiagų vartojimo.*

1. Vaikas turi būti apsaugotas nuo neteisėto narkotinių, nuodingųjų, kitų stipriai organizmą veikiančių priemonių bei medžiagų vartojimo, tokių priemonių bei medžiagų gaminimo, jų pardavinėjimo ar kitokio platinimo.
2. Už vaiko įtraukimą į narkotinių, nuodingųjų, kitų stipriai organizmą veikiančių priemonių bei medžiagų vartojimą taikoma įstatymų nustatyta administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse numatyta administracinė atsakomybė:

44 straipsnio 3 dalis: „Nepilnamečių nuo keturiolikos iki šešiolikos metų neteisėtas narkotinių ar psichotropinių medžiagų įgijimas ar laikymas nedideliais kiekiais be tikslo parduoti ar kitaip platinti, taip pat narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimas be gydytojo paskyrimo – užtraukia baudą tėvams arba globėjams (rūpintojams) iki penkių šimtų litų su narkotinių ar psichotropinių medžiagų konfiskavimu“.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse – ir baudžiamoji atsakomybė.

261 straipsnis: „Tas, kas platino narkotines ar psichotropines medžiagas nepilnamečiams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų.“

264 straipsnio 2 dalis: „Tas, kas padėjo nepilnamečiui įsigyti, vertė, lenkė ar kitaip jį pratino ne gydymo tikslais vartoti narkotines ar psichotropines medžiagas, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.“

Pirmoji pagalba vaikui, apsinuodijusiam narkotikais

- Jei vaikas sąmoningas, pirmiausiai išsiaiškinti, kokius narkotikus jis vartojo. Tai padės greičiau ir efektyviau suteikti pirmąją pagalbą. Visais atvejais surinkti aptiktus miltelius, tabletes ir kita, kad gydytojais galėtų nustatyti, kas vartota.
- Teikiant pirmąją pagalbą nuo narkotikų apsinuodijusiam vaikui, jo nekaltinti ir nebandyti aiškintis, kodėl jis vartoja narkotikus.
- Iš karto kviesti greitąją pagalbą.
- Būtina, kad bent vienas žmogus visada liktų prie vaiko, kuriam reikia pagalbos, kol atvyks greitoji pagalba.

Jei vaikas mieguistas arba ne visai sąmoningas (tokią būseną gali sukelti opioidai, raminamieji vaistai):

- nepalikti vieno: paguldyti, nuraminti ir paversti ant šono, kad užspringęs neuždustų; budėti šalia;
- stebėti, kaip kvėpuoja, prirėkus daryti dirbtinį kvėpavimą;
- laikyti šiltai, bet ne karštai;
- neduoti gerti kavos;
- neleisti užmigti, tačiau nepurtyti;
- mėginti kalbėtis.

Jei vaikas panikuoja (tokią būseną gali sukelti amfetaminas, kanapės, ekstazi, LSD arba „magiškieji grybai“):

- nuraminti jį, paaiškinti, kad savijauta netrukus pagerės, patiems išlikti ramiems;
- galima nuvesti jį į užtemdytą patalpą, toliau nuo ryškių šviesų ir garsios muzikos, tačiau neguldyti į lovą, geriau ramiai kartu pavaikščioti;
- jei kvėpavimas labai nelygus ir neramus, padėti kvėpuojant kartu su vaiku giliai ir lėtai;
- neduoti gerti kavos.

Jei įvyko perkaitimas ir dehidratacija (ekstazi ir amfetaminas žymiai padidina organizmo temperatūrą, nes vaikas, šokantis karštoje erdvėje be reguliarių atsivėsimo pertraukėlių, gali perkaisti; pirmieji tokie yra įspėjamieji ženklai: spazmai, mėšlungis, galvos skausmas arba staigus nuovargis):

- nuvesti vaiką į kuo vėsesnę patalpą, geriausiai į gryną orą;
- nurengti nereikalingus viršutinius drabužius;
- duoti gerti vandens;
- jei simptomai nepraeina, nepaliekant vaiko vieno, iškviešti greitąją pagalbą.

Jei vaikas nualpo (tokią būseną gali sukelti heroinas, raminamieji vaistai, alkoholis, klizai, taip pat tokia būseną gali sukelti ekstazi vartojimas, pasireiškiantis organizmo dehidratacija):

- paguldyti vaiką į gaivinimo poziciją (tačiau niekada neguldyti jo į gaivinimo poziciją, manant, kad jį gali būti ištikusi galvos arba kaklo trauma);
- patikrinti kvėpavimą, jei reikia atlikti dirbtinį kvėpavimą;
- kuo greičiau iškviešti greitąją pagalbą;
- laikyti vaiką šiltai, tačiau ne karštai;
- jei kartkartėmis vaikas atgauna sąmonę, neduoti skysčių, nes gali užspringti.

Jei sustojo kvėpavimas:

- iškviešti greitąją pagalbą;
- daryti dirbtinį kvėpavimą iki tol, kol atsiras pulsas arba atvyks greitoji pagalba.

Jei vaikas platina narkotines medžiagas

Mokytojų, klasės vadovų, tėvų vaidmuo:

- Kilus įtarimams, pasidalinti abejonėmis su mokyklos psichologu ar socialiniu pedagogu;
- Surinkti kuo daugiau faktų, nurodančių galimą problemą;
- Informuoti nepilnamečių reikalų inspektore, policiją ar narkotikų kontrolės departamentą.

*Parengė vyresnioji socialinė pedagogė
Žaneta Michailova*